

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de Agenda 2030 — Een Europese Unie die zich inzet voor wereldwijde duurzame ontwikkeling

(initiatiefadvies)

(2017/C 034/09)

Rapporteur: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Besluit van de voltallige vergadering	21.1.2016
Rechtsgrondslag	Artikel 29, lid 2, van het reglement van orde Initiatiefadvies
Bevoegde afdeling	Externe Betrekkingen
Goedkeuring door de afdeling	29.9.2016
Goedkeuring door de voltallige vergadering	20.10.2016
Zitting nr.	520
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	141/1/1

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) is ingenomen met de Agenda 2030, omdat deze ambitieuze doelstellingen en streefdoelen bevat om onze wereld te veranderen en een historische verschuiving betekent in de wereldwijde aanpak van economische, sociale en ecologische ongelijkheden. Aangezien de Europese Unie (EU) op het internationale toneel een belangrijke rol speelt op het gebied van diplomatie, de bevordering van mensenrechten, handel en ontwikkelings- en humanitaire hulp, en samenwerkt met multilaterale organisaties en in bilateraal verband met derde landen, kan zij van grote invloed zijn op het bereiken van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) op mondiaal niveau. De vrijwillige rapportage zou de samenhangende, doeltreffende en meetbare uitvoering van de Agenda 2030 echter kunnen ondermijnen. Het EESC roept de EU op de uitvoering van de Agenda 2030 te zien als een verplichting en als een kans om de toekomstige EU-beleidsmaatregelen en -programma's vorm te geven. Het EESC wijst er ook op dat de EU de Agenda 2030 moet omarmen omdat zij een nieuw toekomstgericht verhaal bevat om van de EU een Unie van duurzame ontwikkeling te maken, en zodoende de EU-burgers en de rest van de wereld een nieuwe visie op inclusieve menselijke ontwikkeling biedt.

1.2. De Agenda 2030 sluit volledig aan op de Europese waarden van welvaart voor iedereen, mensenrechten, sociale rechtvaardigheid, armoedebestrijding, democratisch bestuur, de sociale markteconomie en milieubescherming. Daarom wordt van de EU verwacht dat zij een leidende rol speelt in de uitvoering van de Agenda 2030 en bijdraagt aan het bereiken van de SDG's op mondiaal niveau. De EU zal op die manier worden erkend als leidende speler bij het bevorderen van ecologisch, sociaal en economisch verantwoorde en duurzame ontwikkeling, alsook de eerbiediging van de mensenrechten, gendergelijkheid, non-discriminatie en de ondersteuning van kwetsbare groepen. Het uitbannen van armoede moet een overkoepelende prioriteit zijn in de EU-beleidsmaatregelen en -programma's. Bovendien moeten de beginselen van klimaatrechtvaardigheid en „eerlijke transitie” ten volle en doeltreffend worden gemainstreamd en geïntegreerd in de overkoepelende EU-strategie voor de uitvoering van de Agenda 2030.

1.3. Het EESC wijst erop dat de EU haar verplichtingen inzake wereldwijde duurzame ontwikkeling alleen gestand kan doen en zodoende de uitvoering van de Agenda 2030 alleen wezenlijk en doeltreffend kan bevorderen wanneer zij de nodige wijzigingen aanbrengt om haar beleid en programma's op evenwichtige en inclusieve wijze af te stemmen op de drie pijlers van de SDG's. De EU en haar lidstaten hebben de morele en de politieke plicht ten opzichte van EU-burgers en de rest van de wereld om de uitvoering van de Agenda 2030 op politiek samenhangende en gecoördineerde wijze aan te pakken. De EU-instellingen en de lidstaten moeten dringend overeenstemming bereiken over de te volgen koers op het hoogste politieke niveau aan de hand van een interinstitutionele overeenkomst tussen de Commissie, de Raad en het Parlement, teneinde een stevige basis te leggen voor verdere politieke actie ⁽¹⁾. Deze overeenkomst over de uitvoering van de SDG's moet de basis vormen van een overkoepelende strategie om de Agenda 2030 te mainstreamen, zodat van de EU een duurzame-ontwikkelingsunie kan worden gemaakt.

1.4. Net als in een eerder advies ⁽²⁾ roept het EESC op tot de oprichting van een forum van het maatschappelijk middenveld voor duurzame ontwikkeling, dat de uitvoering van de Agenda 2030 moet bevorderen en monitoren om te zorgen voor samenhang in de interne en externe beleidsmaatregelen en programma's van de EU. Alle belanghebbenden, waaronder de Raad, de Commissie, het Parlement en het maatschappelijk middenveld, moeten volledig aan dit forum deelnemen als sleutelspelers, zodat de werkzaamheden van het forum transparant zijn en er verantwoording over wordt afgelegd aan de Europese burgers. Het EESC staat klaar om dit proces te vergemakkelijken.

1.5. De EU moet zelf op proactieve wijze een periodieke vrijwillige evaluatie van haar interne en externe beleidsmaatregelen en programma's presenteren aan de zitting van het politiek forum op hoog niveau (HLPF — High-level Political Forum) van de VN, waarvan het startschot in 2017 wordt gegeven. De EU is de eerste regionale organisatie die dit zal doen. Bovendien moet de EU jaarlijkse thematische rapporten opstellen die aansluiten op de jaarlijkse thematische evaluaties van het HLPF van de VN. Het maatschappelijk middenveld moet volledig worden betrokken bij dit rapportageproces via het Europees forum voor duurzame ontwikkeling. Het EESC staat klaar om dit proces te vergemakkelijken ⁽³⁾.

1.6. De EU is verplicht om de internationale en Europese verdragen en overeenkomsten ter bescherming van het milieu, de mensenrechten en de economische, sociale en culturele rechten volledig na te leven. Daarom moeten het internationale en het Europese recht ten grondslag liggen aan de EU-aanpak voor de uitvoering, monitoring en evaluatie van de Agenda 2030. Het vrijwillige karakter van de Agenda 2030 mag geen ondermijning vormen voor de plicht om de verbintenis ervan jegens het internationaal en Europees recht volledig en doeltreffend te mainstreamen en te integreren in de overkoepelende EU-strategie voor de uitvoering van de SDG's. De internationale verplichtingen van de EU zouden van toepassing moeten zijn op alle EU-beleidsmaatregelen en -programma's.

1.7. De Europese Commissie moet bezien hoe er in de Agenda 2030 rekening wordt gehouden met de instrumenten op het gebied van het externe optreden. De inventarisatie van het extern beleid is een eerste, zij het ontoereikende stap die gepaard moet gaan met een uitvoerige en alomvattende analyse en beoordeling van de werkelijke kloof die bestaat tussen de bestaande en de toekomstige externe beleidsmaatregelen en programma's, waarbij die laatste op evenwichtige en eerlijke wijze de economische, sociale en ecologische pijlers van de Agenda 2030 volledig moeten omvatten, mainstreamen en integreren. Daarom roept het EESC de Commissie op specifieke maatregelen te nemen om dit op te nemen in de aanstaande mededeling over de uitvoering van de SDG's.

1.8. De Europese Commissie moet de Agenda 2030 volledig integreren en mainstreamen in het externe optreden van de Europese Unie. De EU is een sleutelspeler in de wereld die via haar externe optreden en instrumenten samenwerkt met andere (openbare, intergouvernementele, particuliere en niet-gouvernementele) belanghebbenden. De Europese Commissie moet daarom gebruikmaken van kernterreinen — zoals handels- en ontwikkelingsbeleid, nabuurschapsbeleid, milieubeleid en klimaatactie, buitenlands en veiligheidsbeleid, de sociale en solidaire economie, bevordering van de mensenrechten, humanitaire hulp, vermindering van het rampenrisico en technologieoverdracht — zodat de uitvoering van de Agenda 2030 proactief wordt bevorderd. De Europese Commissie moet de Agenda 2030 volledig integreren en toepassen in de Europese consensus inzake ontwikkeling en het EESC betreurt het dat hiermee in de algemene EU-strategie voor het buitenlandse en veiligheidsbeleid onvoldoende rekening is gehouden ⁽⁴⁾. De Europese Commissie moet een betekenisvol programma in haar langverwachte en ernstig vertraagde mededeling over de Agenda 2030 opnemen om te zorgen voor beleidssamenhang en -coördinatie in haar externe optreden en programma's, teneinde een duurzameontwikkelingsaanpak tot stand te brengen die wordt gemainstreamd in al het externe beleid.

⁽¹⁾ Zoals aanbevolen in het EESC-advies NAT/693 over duurzame ontwikkeling — Overzicht van het interne en externe beleid van de EU, rapporteur: Ioannis Vardakastanis, corapporteur: Jarmila Dubravská (PB C 487 van 28.12.2016, blz. 41).

⁽²⁾ Verkennend advies van het EESC over een Europees forum van het maatschappelijk middenveld voor duurzame ontwikkeling (PB C 303 van 19.8.2016, blz. 73).

⁽³⁾ Zie voetnoot 1.

⁽⁴⁾ Zie voetnoot 1.

1.9. De Europese Commissie en met name de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid moeten doeltreffende mechanismen opzetten om de officiële ontwikkelingshulp en de actieagenda van Addis Abeba op coherente wijze te coördineren. Zo kan ervoor worden gezorgd dat officiële ontwikkelingshulp wordt toegewezen aan partnerschappen en specifieke programma's en projecten die aansluiten op de drie pijlers van de Agenda 2030. Daarbij moeten de beginselen van armoede-uitroeiing, „niemand wordt buitengesloten”, klimaatrechtvaardigheid, eerlijke transitie, inclusieve groei en ontwikkeling volledig in acht worden genomen. Bovendien moeten modernisering, infrastructuurontwikkeling en duurzaam ondernemerschap worden bevorderd, ongelijkheid worden bestreden en de mensenrechten worden geëerbiedigd.

1.10. Het EESC beveelt de Europese Commissie aan om de voorwaarden van de Europese structuur- en investeringsfondsen toe te passen bij het mainstreamen van de Agenda 2030 in instrumenten op het gebied van extern optreden, en derhalve om de voorwaarden van de Agenda 2030 toe te passen op al het beleid en programma's die verband houden met de SDG's.

1.11. De EU-delegaties in derde landen moeten enquêtes uitvoeren om het publieke besef en begrip van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling te meten. De Europese Commissie moet bewustwordingsactiviteiten en -campagnes organiseren en uitvoeren om van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling een Europese agenda te maken. De Europese Commissie moet periodieke Eurobarometer-enquêtes houden om te meten in hoeverre de EU-burgers op de hoogte zijn van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling en in hoeverre zij deze begrijpen. Maatschappelijke organisaties hebben in dit proces een belangrijke rol te vervullen.

1.12. Het EESC roept de Europese Commissie op jaarlijks te rapporteren over de uitvoering van het extern optreden en de fondsen met betrekking tot de Agenda 2030. Dit rapport moet deel uitmaken van de geplande jaarlijkse EU-rapporten over de uitvoering van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling. De Europese Commissie moet ook een reeks Agenda 2030-indicatoren en -ijkpunten opstellen en opnemen in haar externe beleidsmaatregelen en programma's om evaluatie, beoordeling en rapportage te bevorderen met betrekking tot de vraag hoe effectief via de externe instrumenten van de EU financiering terecht komt bij projecten en programma's in verband met de SDG's, en meer bepaald hoe de economische, sociale en ecologische pijlers van de Agenda 2030 worden verwerkt in de EU-instrumenten voor het externe optreden.

1.13. De Europese Commissie moet in haar externe beleidsmaatregelen en programma's het door meerdere belanghebbenden geleide bestuursmodel bevorderen om maatschappelijke organisaties in derde landen echte partners te maken bij de uitvoering van de SDG's. Transparantie, verantwoordingsplicht en partnerschap moeten aan deze nieuwe manier van raadpleging en participatieve besluitvorming ten grondslag liggen. De democratische uitvoering van de Agenda 2030 vereist dat maatschappelijke organisaties betrokken worden in alle fasen, waaronder de monitoring en de evaluatie.

1.14. Het EESC roept de Europese Commissie op de capaciteitsopbouw van maatschappelijke organisaties te mainstreamen in haar financieringsinstrumenten en haar externe beleidsmaatregelen en programma's. De Commissie moet een specifiek programma met een begrotingslijn instellen om de capaciteitsopbouw door maatschappelijke organisaties te steunen, zodat ze volledig kunnen deelnemen aan dit proces. De bestaande programma's voor capaciteitsopbouw moeten uitdrukkelijker worden opengesteld voor maatschappelijke organisaties die bruggen slaan tussen plaatselijke kwesties en bestuurlijke vraagstukken ⁽⁵⁾.

1.15. Aangezien het EESC contacten onderhoudt met een brede waaier van partners in tal van landen in de wereld staat het klaar om de werkelijke en betekenisvolle betrokkenheid van alle partners (voornamelijk uit het maatschappelijk middenveld) bij de uitvoering en monitoring van de SDG's te bevorderen, en daarom zet het zich ervoor in om de deelname van het maatschappelijk middenveld aan de uitvoering op nationaal niveau te vergemakkelijken.

2. Inleiding

2.1. Het EESC is ermeê ingenomen dat de wereldleiders zich op 25 september 2015 hebben verbonden aan de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling, getiteld „Onze wereld transformeren”, die een aantal doelstellingen vaststelt voor het uitbannen van armoede, het beschermen van de planeet en het garanderen van welvaart voor iedereen. Elke doelstelling omvat specifieke streefdoelen die in de loop van de komende 15 jaar moeten worden bereikt. Daarom wordt van de Agenda 2030 verwacht dat deze de oprichting van sterke en inclusieve partnerschappen tussen alle belanghebbenden bevordert teneinde de totstandkoming van een nieuw mondiaal bestuursmodel krachtig te ondersteunen.

2.2. De Agenda 2030 wordt gekenmerkt door een universele, ondeelbare en geïntegreerde benadering van de economische, sociale en ecologische pijlers en zorgt op die manier voor een uniek evenwicht tussen de drie dimensies van duurzame ontwikkeling. Daarom vormt de Agenda 2030 een historische verandering in de wereldwijde aanpak van economische, sociale en ecologische ongelijkheden.

⁽⁵⁾ Zie voetnoot 1.

2.3. De Agenda 2030 is een actieplan voor mensen, de aarde en welvaart. De agenda omvat 17 doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (SDG's) en 169 streefdoelen die in gelijke mate ingaan op de economische, ecologische en sociale dimensies van duurzame ontwikkeling om te zorgen voor welvaart voor iedereen, voort te bouwen op de resultaten van de millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling, de gebreken en tekortkomingen van die doelstellingen aan te pakken en de wereld een nieuwe visie op duurzame ontwikkeling en inclusieve groei te bieden die ten goede komt aan alle delen van de bevolking. De Agenda 2030 beoogt ook om mensenrechten en gelijkheid voor iedereen te beschermen, te bevorderen en tot stand te brengen, met een sterkere nadruk op gendergelijkheid (doelstelling 5).

2.4. Het EESC omarmt en staat volledig achter het belang van het beginsel dat niemand mag worden buitengesloten, een beginsel dat van toepassing is op alle SDG's en streefdoelen en dat daarom volledig moet worden mainstreamed bij de ontwikkeling van partnerschappen, beleidsmaatregelen en acties ter uitvoering en monitoring van de Agenda 2030.

2.5. Bij de Agenda 2030 werd een bestuursstructuur op hoog niveau in het kader van de VN opgericht: het politiek forum op hoog niveau (HLPF), een platform bestaande uit meerdere belanghebbenden met de taak om systematische evaluaties te verrichten en te zorgen voor de follow-up van de uitvoering van de Agenda 2030. De eerste bijeenkomst van het forum na ondertekening van de Agenda 2030 vond plaats in juli 2016 en 22 regeringen, waaronder vier EU-lidstaten, dienden de allereerste vrijwillige nationale evaluaties in, waarin verslag werd uitgebracht over de inzet voor de uitvoering van de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling in hun land (het betrof de volgende landen: Duitsland, Estland, Finland, en Frankrijk, alsook China, Colombia, Egypte, de Filipijnen, Georgië, Madagaskar, Marokko, Mexico, Montenegro, Noorwegen, Oeganda, Samoa, Sierra Leone, Togo, Turkije, Venezuela, Zuid-Korea en Zwitserland).

2.6. In de uitvoeringsfase van de Agenda 2030 moet meer nadruk worden gelegd op actie, beleidsmaatregelen, programma's en de oprichting van transparante, participatieve partnerschappen met meerdere belanghebbenden. Doel hiervan is de mondiale ongelijkheden op economisch, sociaal en ecologisch gebied uit te bannen op basis van de beginselen van universaliteit, ondeelbaarheid, transparantie, verantwoordingsplicht en mensenrechten.

2.7. Het universele en ondeelbare karakter van de Agenda 2030 is zowel van toepassing op ontwikkelingslanden als op ontwikkelde landen en de uitvoering ervan vereist van alle kanten een economische, sociale en ecologische transformatie. Aangezien van de EU wordt verwacht dat zij het goede voorbeeld geeft in de uitvoering van de Agenda 2030, moeten de EU en de lidstaten alle beleidsmaatregelen en programma's afstemmen om de volgende doelstellingen te verwezenlijken: bestrijding van armoede en ongelijkheid, waarbij zij de aarde moeten beschermen en op evenwichtige en samenhangende wijze moeten zorgen voor inclusieve economische groei die in gelijke mate ten goede komt aan alle delen van de bevolking, en waarbij zij de drie pijlers van de SDG's moeten integreren en mainstreamen.

2.8. De EU-instellingen moeten processen op hoog niveau initiëren die resulteren in politieke besluiten op hoog niveau om van de EU een Unie van duurzame ontwikkeling te maken. Het is daarom van het allergrootste belang dat er een overkoepelende strategie wordt ontwikkeld voor de uitvoering van de SDG's om op evenwichtige wijze samenhang en coördinatie te bevorderen, aan te brengen en te mainstreamen in de EU-beleidsmaatregelen en -programma's, waarbij gelijke aandacht moet worden besteed aan de drie verschillende pijlers van de Agenda 2030.

3. Van de EU een wereldleider maken bij de uitvoering van de Agenda 2030

3.1. De grootste uitdaging bij de uitvoering van de Agenda 2030 is het uitbannen van alle vormen van armoede, waaronder extreme armoede. Dit is tevens een cruciaal horizontaal beginsel en waarde van de Verdragen van de Europese Unie en is een voorwaarde om duurzame ontwikkeling (doelstelling 1) tot stand te brengen. De EU heeft een sterke mondiale aanwezigheid en is daarom een belangrijke speler geworden met een enorme invloed op de wereldwijde economische groei en het wereldwijde ontwikkelingsbeleid. Daarom heeft zij een unieke mogelijkheid om haar externe beleidsmaatregelen en programma's te richten op de wereldwijde uitvoering van de Agenda 2030 door de drie pijlers ervan evenwichtig te integreren in alle EU-instrumenten op het gebied van extern optreden. Gezien het universele en ondeelbare karakter van de Agenda 2030 moet de EU er rekening mee houden dat zij streng zal worden beoordeeld, vooral wat betreft de vraag hoe goed zij erin slaagt deze uitdaging in de EU aan te pakken.

3.2. De EU moet kijken naar mechanismen om de baten en de lasten van klimaatverandering te delen, omdat dit verschijnsel van invloed is op de mensenrechten, de armoede en de gelijkheid. Een dergelijk mechanisme is „klimaatrechtvaardigheid”, waarbij de opwarming van de aarde wordt beschouwd als een ethische en politieke kwestie en niet louter als een ecologisch of natuurkundig fenomeen. Hierbij worden de effecten van de klimaatverandering gekoppeld aan rechtvaardigheidsprincipes, met name ecologische en sociale rechtvaardigheid, en worden vraagstukken zoals gelijkheid, mensenrechten, collectieve rechten en de historische verantwoordelijkheid voor klimaatverandering onder de loep genomen. Een grondstelling van klimaatrechtvaardigheid is dat degenen die het minst verantwoordelijk zijn voor klimaatverandering er het hardst door worden getroffen.

3.3. Het is evenzeer van cruciaal belang om het concept „eerlijke transitie” te mainstreamen en te integreren in de externe en interne EU-beleidsmaatregelen en -programma's. Dit concept beschermt de mensen- en de werknemersrechten (bijvoorbeeld het recht op fatsoenlijk werk) en moderniseert tegelijkertijd de nationale economieën en ondernemingen, die aan de hand van de externe instrumenten van de EU worden aangezet tot milieuvriendelijk en maatschappelijk verantwoord handelen.

3.4. De eerlijke uitvoering van de economische, sociale en ecologische pijlers van de Agenda 2030 aan de hand van het externe optreden van de EU moet strategieën omvatten om koolstofarme, circulaire en samenwerkende economieën en duurzame voedselproductie en -consumptie te bevorderen door te investeren in innovatie en infrastructuurmodernisering op lange termijn en door duurzaam ondernemerschap te stimuleren ⁽⁶⁾.

3.5. De Agenda 2030 is gebaseerd op het vrijwilligheidsbeginsel en de vrijwilligheidsaanpak, hetgeen de volledige en spoedige tenuitvoerlegging ervan in de weg kan staan. Echter, de EU moet de uitvoering van de Agenda 2030 zowel intern als extern verplicht stellen: de 17 doelstellingen van de agenda zijn volledig verenigbaar met de beginselen en waarden van de EU zoals opgenomen in de Verdragen en moeten daarom worden gemainstreamd en uitgevoerd door middel van de EU-beleidsmaatregelen en -programma's. Het externe optreden van de EU moet in deze beginselen en waarden zijn geworteld.

3.6. De volledige uitvoering van de Agenda 2030 door de EU vereist echte inzet op het hoogste politieke niveau van de EU-instellingen en de lidstaten om de SDG's doeltreffend en spoedig te mainstreamen, te integreren en op te nemen in alle EU-beleidsmaatregelen en -programma's.

3.7. Het universele karakter van de Agenda 2030 en de verplichtingen die landen wereldwijd zijn aangegaan, ongeacht hun niveau van economische en sociale ontwikkeling en hun leefomstandigheden, plaatst de EU voor de grote uitdaging om leiderschap te tonen en richting te geven aan de geleidelijke uitvoering van de Agenda 2030 op mondiaal niveau. Om dit te bereiken en ervoor te zorgen dat de EU de Agenda 2030 mogelijk maakt, moet zij evenwel de nodige besluiten nemen en wijzigingen doorvoeren in haar beleidsmaatregelen en programma's.

3.8. Het moet worden opgemerkt dat er een jaar is verstreken sinds de Agenda 2030 werd vastgesteld en dat de Europese Commissie er op een zeer onsamenhangende en ongecoördineerde manier uitvoering aan geeft. De eerste zitting van het HLPF vond in juli 2016 plaats bij de VN, waar vier lidstaten (Duitsland, Estland, Finland en Frankrijk) hun vrijwillige evaluaties presenteerden. Het EESC betreurt het dat de Europese Commissie geen samenhangende en gecoördineerde strategie heeft gepresenteerd tijdens de eerste zitting van het HLPF om te zorgen voor een betere coördinatie en voor synergieën, zowel tussen de lidstaten onderling als tussen de lidstaten en de instellingen van de EU.

3.9. Dit gebrek aan coördinatie is terug te zien in de raadplegingsdocumenten van de algemene strategie voor het buitenlands en veiligheidsbeleid en de nieuwe consensus inzake ontwikkeling: hieruit blijkt een beperkte integratie en mainstreaming van de Agenda 2030. Begin dit jaar startte de Europese Commissie een raadpleging over de Europese pijler van sociale rechten, waarin niet werd verwezen naar de Agenda 2030 en meer specifiek naar de sociale pijler daarvan. Het moet worden opgemerkt dat het EESC momenteel een advies voorbereidt over de Europese pijler van sociale rechten, waarin het zijn standpunten uiteenzet. Het EESC onderstreept met klem dat de EU de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling niet op een versnipperde manier kan en mag uitvoeren.

3.10. De ontwikkelingshulp van de EU en de lidstaten is bestemd voor ongeveer 150 landen; zij zijn de grootste donoren van officiële ontwikkelingshulp en nemen jaarlijks meer dan 50 % van die hulp wereldwijd voor hun rekening. De voorlopige cijfers wijzen uit dat de totale officiële ontwikkelingshulp in de EU (EU-instellingen en lidstaten) steeg naar 68 miljard EUR in 2015 en daarmee voor het derde jaar op rij groeide en het hoogste niveau ooit bereikte, met een stijging van 15 % ten opzichte van 2014. Het EESC roept de EU en haar lidstaten op de totale officiële ontwikkelingshulp te verhogen: in 2015 bedroeg deze 0,47 % van het bruto nationaal inkomen van de EU, terwijl de doelstelling 0,7 % bedraagt.

3.11. Uit de Eurobarometer-enquête blijkt dat bijna negen op de tien EU-burgers (89 % — een toename met vier procentpunten ten opzichte van 2014) ontwikkelingshulp steunt. Meer dan de helft is van mening dat de beloofde mate van ondersteuning door de EU moet worden verstrekt ⁽⁷⁾. De Europese burgers verwachten dat de EU haar verplichtingen inzake de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling nakomt, een nieuwe visie biedt voor een duurzaam Europa en voldoet aan haar verplichtingen met betrekking tot de uitvoering.

⁽⁶⁾ Zie voetnoot 1.

⁽⁷⁾ Speciale Eurobarometer 441: Het Europees Jaar van de ontwikkeling — Standpunten van de EU-burger ten aanzien van ontwikkeling, samenwerking en hulp.

3.12. De Europese Commissie moet beleidsmaatregelen en programma's voor derde landen herzien om ervoor te zorgen dat ze aansluiten op de Agenda 2030. De inventarisatie die de Commissie verricht moet gepaard gaan met een uitvoerige en alomvattende analyse van de lacunes om tekortkomingen en tegenstrijdigheden tussen de op derde landen gerichte EU-beleidsmaatregelen en -programma's en ten opzichte van de SDG's vast te stellen.

3.13. Het ontbreekt aan betrouwbare uitgesplitste gegevens over de situatie van kwetsbare personen in de wereld. Daarom moet de Commissie de werkzaamheden van de deskundigengroep van VN-organisaties voor indicatoren voor duurzameontwikkelingsdoelstellingen (Inter-Agency Expert Group on Sustainable Development Goal Indicators) ondersteunen. Eurostat moet zijn capaciteit vergroten om de effecten van de Agenda 2030 op kwetsbare groepen in de EU te meten. Het EESC roept op tot een jaarlijks rapport over de uitvoering van de acties en fondsen met betrekking tot de Agenda 2030. Dit rapport moet deel uitmaken van de geplande jaarlijkse Eurostat-rapporten over de uitvoering van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling voor Europa.

3.14. De EU-instellingen moeten de nodige stappen zetten om de uitdaging om daadwerkelijk „niemand buiten te sluiten” gestand te doen en om dit beginsel volledig op te nemen in hun beleidsmaatregelen en programma's. Hiertoe is een aanzienlijke hoeveelheid uitgesplitste, betrouwbare en toegankelijke gegevens nodig.

3.15. De Europese Commissie moet het maatschappelijk middenveld altijd betrekken en raadplegen wanneer zij de algemene evaluatie uitvoert of processen voor de monitoring van de uitvoering van de Agenda 2030 vaststelt. Het EESC vindt evenwel dat de Europese Commissie in al haar beleidsmaatregelen en programma's capaciteitsopbouwactiviteiten moet opnemen voor het maatschappelijk middenveld, zodat dat een echte partner kan worden bij de uitvoering van de SDG's door in de EU en in andere regio's gevestigde maatschappelijke organisaties financiering te verstrekken voor internationale samenwerking. Hiertoe roept het EESC de Europese Commissie op de oprichting van het Europees forum voor duurzame ontwikkeling te steunen, zoals aanbevolen in het EESC-advies over een Europees forum van het maatschappelijk middenveld voor duurzame ontwikkeling ⁽⁸⁾.

3.16. De EU-instellingen moeten een interinstitutioneel coördinatiemechanisme opzetten om de doelstellingen en streefdoelen van de Agenda 2030 efficiënt, snel en samenhangend te mainstreamen en te integreren in alle beleidsmaatregelen en programma's van het externe optreden van de EU. Een veelomvattende betrokkenheid van de EU bij de wereldwijde uitvoering van de SDG's vereist strategische planning van haar toekomstige externe beleidsmaatregelen en programma's. Het EESC verzoekt daarom:

3.16.1. de Europese Commissie om in de komende mededeling over de Agenda 2030 een betekenisvol programma te presenteren met het oog op beleidssamenhang en coördinatie in haar externe optreden en externe programma's. Een mededeling zonder betekenisvol plan om het externe beleid van de EU te transformeren naar beleid op basis van de Agenda 2030 zal niet voldoen aan de verwachtingen van de mensen wereldwijd. Dit plan moet deel uitmaken van een overkoepelende EU-strategie die de vereiste maatregelen omvat en de nodige wijzigingen doorvoert om de Agenda 2030 samenhangend uit te voeren in de EU-beleidsmaatregelen en -programma's op mondiaal niveau. Het bestuursmodel met meerdere belanghebbenden moet een basiselement zijn in de overkoepelende strategie om te zorgen voor de volledige betrokkenheid van maatschappelijke organisaties bij de uitvoering van de SDG's ⁽⁹⁾;

3.16.2. de Europese Commissie om ervoor te zorgen dat de algemene EU-strategie voor het buitenlands en veiligheidsbeleid een breder kader biedt waarmee zij de Agenda 2030 kan omarmen op gebieden zoals handel, ontwikkeling, democratie, mensenrechten, humanitaire hulp, risicobeperking bij rampen, technologieoverdracht en klimaatactie;

3.16.3. de Europese Commissie om ervoor te zorgen dat het voorstel voor de toekomstige consensus inzake ontwikkeling leidt tot echte coördinatie tussen de EU-instellingen en de lidstaten met het oog op het verlenen van bijstand aan derde landen. In het kader van deze coördinatie moeten middelen worden gebundeld. De consensus moet doeltreffende bilaterale coördinatie tussen de EU en de lidstaten omvatten wat betreft hun nationale prioriteiten, partnerschappen met de EU en de opname van andere publieke en particuliere donoren. Dit zal naar verwachting een vermenigvuldigingseffect hebben op de verwezenlijking van de Agenda 2030 en de negatieve effecten die momenteel optreden (versnippering en overlappende hulp) verminderen;

⁽⁸⁾ Zie voetnoot 2.

⁽⁹⁾ EESC-advies over een Europees forum van het maatschappelijk middenveld voor duurzame ontwikkeling, rapporteur: Brenda King, paragraaf 1.4 (PB C 303 van 19.8.2016, blz. 73); EESC-advies over de tussenopname van de Europa 2020-strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei, rapporteur: Stefano Palmieri (PB C 12 van 15.1.2015, blz. 105).

3.16.4. de Europese Commissie om de sociale en solidaire economie te bevorderen door middel van haar externe beleidsmaatregelen en programma's. Het EESC is van mening dat de sociale en solidaire economie volledig is afgestemd op het halen van de SDG's, zodat deze sector van de economie een cruciale rol kan spelen in de evenwichtige tenuitvoerlegging van de economische, sociale en ecologische pijlers van de Agenda 2030;

3.16.5. de Europese Commissie om de middelen voor de uitvoering van de Agenda 2030 te verhelderen en te specificeren en te zoeken naar krachtige synergieën met de actieagenda van Addis Abeba en het forum voor ontwikkelingsfinanciering.

3.17. De nieuwe holistische benadering van de Agenda 2030, met drie onderling samenhangende pijlers die universeel en ondeelbaar zijn, leidt tot een completer model voor duurzame ontwikkeling, waardoor de resultaten van de uitvoering van de Agenda 2030 niet op de traditionele manier kunnen worden gemeten, die uitsluitend gebruikmaakt van het bbp om economische groei en inclusieve ontwikkeling te meten.

3.18. De Europese Unie moet specifieke beleidsmaatregelen en programma's opzetten en uitvoeren teneinde de Agenda 2030 volledig in de praktijk te brengen. Daarbij moet bijzondere aandacht worden geschonken aan de bevordering van democratie, mensenrechten, milieubeleid, de rechtsstaat en inclusieve groei die leidt tot een echte verbetering van de leefomstandigheden van kwetsbare groepen. Dit moeten de basiscomponenten zijn van het externe optreden, het externe beleid en de externe programma's van de EU, met de nadruk op het bevorderen van de evenwichtige uitvoering van de drie pijlers van de Agenda 2030.

3.19. De Europese Dienst voor extern optreden moet bovendien voor de dag komen met een samenhangend plan met meetbare acties en initiatieven en moet dat plan ten uitvoer leggen. Het doel ervan moet zijn dat de EU — door het voortouw te nemen in de consistente mainstreaming van de Agenda 2030 in haar acties, beleidsmaatregelen en programma's — door de rest van de wereld wordt gezien als wegbereider van een evenwichtige en eerlijke uitvoering van de Agenda 2030.

3.20. De Europese Commissie moet een Agenda 2030-voorwaardelijkheid vaststellen op basis van de 17 doelstellingen en vervolgens opnemen in alle beleidsmaatregelen en programma's die zij via haar externe optreden financiert. De begunstigers van deze programma's moeten verantwoordelijk worden gehouden voor de naleving van deze voorwaarde bij de uitvoering ervan. De Agenda 2030-voorwaardelijkheid moet uiteraard in gelijke mate en volledig van toepassing zijn op alle EU-beleidsmaatregelen en -programma's. Het voorwaardelijkheidsbeginsel is al opgenomen in het regelgevingskader van de structuur- en investeringsfondsen van de EU⁽¹⁰⁾.

3.21. Het is algemeen aanvaard dat de Agenda 2030 een paradigmaverschuiving teweegbrengt in de ontwikkelingsagenda en dat hiermee volledig rekening moet worden gehouden in de EU-programma's inzake ontwikkelingssamenwerking. Daarom moeten de 17 doelstellingen van de Agenda 2030 volledig worden gemainstreamd, geïntegreerd en opgenomen in de EU-agenda inzake ontwikkelingssamenwerking. De EU moet daarnaast bij de opzet en tenuitvoerlegging van haar extern optreden volledig rekening houden met de internationale verdragen, waaronder op het gebied van milieu en mensenrechten, en deze verdragen volledig eerbiedigen⁽¹¹⁾.

3.22. De Europese Commissie moet in haar externe beleid en programma's maatregelen opnemen om te meten hoe de bevolking de effecten van de uitvoering van de Agenda 2030 begrijpt en ervaart. Daarom moet de Europese Commissie een Eurobarometer-enquête houden in de EU-lidstaten en relevante enquêtes uitvoeren in de partnerlanden. Het zij opgemerkt en onderstreept dat volgens de Eurobarometer slechts een derde van de Europeanen heeft gehoord of gelezen over de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (36 %).

⁽¹⁰⁾ Verordening (EU) nr. 1303/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 houdende gemeenschappelijke bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds, het Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij en algemene bepalingen inzake het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1083/2006 van de Raad (PB L 347 van 20.12.2013, blz. 320).

⁽¹¹⁾ Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie 21 december 1965
Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten 16 december 1966
Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten 16 december 1966
Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen 18 december 1979
Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing 10 december 1984
Verdrag inzake de rechten van het kind 20 november 1989
Internationaal Verdrag inzake de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden 18 december 1990
Internationaal Verdrag ter bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning 20 december 2006
Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap 13 december 2006

4. Maatschappelijke organisaties een betekenisvolle rol geven in de uitvoering van de Agenda 2030 wereldwijd

4.1. De Agenda 2030 roept de wereld op het zwaartepunt te verleggen naar een op meerdere belanghebbenden gericht bestuursmodel, waarin een grotere rol is weggelegd voor het maatschappelijk middenveld. Dit omvat nieuwe, meer op samenwerking en inclusiviteit gerichte werkmethoden die gestoeld zijn op participerende besluitvorming.

4.2. De onderhandelingsprocedure van de Agenda 2030 heeft nieuwe spelers uit het maatschappelijk middenveld gemobiliseerd en aangetrokken en die betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld moet in de uitvoeringsfase worden benut, versterkt en geformaliseerd. De positieve en doeltreffende bijdragen van maatschappelijke organisaties tijdens de onderhandelingen over de Agenda 2030 hebben ervoor gezorgd dat het maatschappelijk middenveld een onmisbare rol heeft gekregen in de uitvoering van deze agenda, zodat het in feite een partner in dit proces is geworden.

4.3. Het maatschappelijk middenveld moet op mondiaal, regionaal en nationaal niveau een centrale rol spelen in de uitvoering van de Agenda 2030. Er moet voor worden gezorgd dat het maatschappelijk middenveld ook op nationaal niveau, in de lidstaten en in de partnerschapslanden een doeltreffende rol speelt. Om deze participatie en dit partnerschap tot stand te brengen roept het EESC de Europese Commissie op om activiteiten inzake capaciteitsopbouw voor het maatschappelijk middenveld te mainstreamen, te integreren en op te nemen in haar beleidsmaatregelen en programma's.

4.4. Het EESC is zich bewust van de beperkingen, belemmeringen en obstakels waar maatschappelijke organisaties in veel delen van de wereld op stuiten en weet dat deze betreurenswaardige situatie een sta-in-de-weg is voor hun werkelijke en doeltreffende deelname aan dit proces. Het Comité roept daarom de Europese Commissie op de partnerlanden te verplichten om de werkelijke deelname van het maatschappelijk middenveld te bevorderen door het stelselmatig te raadplegen en te betrekken bij de planning, uitvoering en monitoring van de Agenda 2030 wat betreft projecten en programma's, in het bijzonder wanneer die door de EU worden gefinancierd. Om dit te bereiken moet de EU-delegatie in de partnerlanden hier nauwlettend op toezien en verslag uitbrengen aan de Europese Commissie en de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid. De VN-delegaties in de partnerlanden moeten bovendien bijeenkomsten organiseren met maatschappelijke organisaties om hen te raadplegen over de EU-financieringsprogramma's.

4.5. Het maatschappelijk middenveld moet zich evenwel proactief aanpassen aan de vereisten van de Agenda 2030 om werkelijke invloed te kunnen uitoefenen op de uitvoering ervan. Het is duidelijk dat de Agenda 2030 maatschappelijke organisaties oproept een echte drijvende kracht achter de uitvoering te worden, wat inhoudt dat het maatschappelijk middenveld dit proces moet benaderen als een paradigmaverschuiving in de manier waarop het is georganiseerd en werkt. Dit kan alleen worden bereikt wanneer het maatschappelijk middenveld zich zodanig voorbereidt en herstructureert dat het volledig kan deelnemen aan het besluitvormingsproces. Maatschappelijke organisaties moeten representatief, democratisch en transparant zijn en moeten verantwoording afleggen.

4.6. Het op te richten forum voor duurzame ontwikkeling in de EU is een goed voorbeeld van een platform dat in andere regio's en landen navolging kan vinden en kan worden aangepast aan de lokale omstandigheden ⁽¹²⁾.

4.7. Het EESC staat klaar om de werkelijke en betekenisvolle betrokkenheid van maatschappelijke organisaties bij de uitvoering, monitoring en evaluatie van de Agenda 2030 op mondiaal niveau te bevorderen. Het EESC kan dit ondersteunen door zijn uitgebreide netwerk van contacten, partners en belanghebbenden in vele regio's wereldwijd volledig te benutten. Ook roept het EESC de Europese Commissie op structurele en betekenisvolle ondersteuning op te nemen en te mainstreamen in haar externe beleidsmaatregelen en programma's teneinde maatschappelijke organisaties in derde landen de gelegenheid te bieden om als volwaardige partners deel te nemen aan de uitvoering van de Agenda 2030.

Brussel, 20 oktober 2016.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Georges DASSIS

⁽¹²⁾ Zie voetnoot 2.